

Ομιλία Κ. Μουσουρούλη

Ενημέρωση της Διαρκούς Επιτροπής Παραγωγής και Εμπορίου της Βουλής για το Σχέδιο Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης των λιγνιτικών περιοχών.

Καταρχάς, θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για τη σημερινή συζήτηση και την κατάθεση προτάσεων, προβληματισμών και ερωτημάτων, τα οποία θεωρώ απολύτως δικαιολογημένα. Κατά δεύτερον, να σημειώσω ότι δεν μπορεί να διεκδικήσει κανείς πνευματικά δικαιώματα, copyright, για τις σωστές ιδέες, όταν αυτές διατυπώνονται δημόσια και τεκμηριωμένα. Αυτό σημαίνει ότι σε έναν δυναμικό σχεδιασμό, εμείς, ως μηχανισμός συντονισμού της δίκαιης μετάβασης, είμαστε έτοιμοι να τις υιοθετήσουμε. Ένα τρίτο σημείο που θα ήθελα να θίξω εισαγωγικά, αφορά ορισμένα ζητήματα στα οποία θα μπορούσαμε να συμφωνήσουμε, χωρίς κατ' ανάγκη να τιθέμεθα εκτός εαυτού.

Πρώτον, κάποιες διαπιστώσεις μπορεί να είναι κοινές για όλους. Μπορούμε π.χ. να συμφωνήσουμε ότι η απολιγνιτοποίηση, με βάση τα αναμφισβήτητα στοιχεία που παραθέσαμε στο επικαιροποιημένο Master Plan, συνιστά μία διαδικασία στην οποία η Ελλάδα ενεπλάκη ακριβώς λόγω της συμμετοχής της στην Ευρωπαϊκή Ένωση μέσα από την υλοποίηση ενός πακέτου οδηγιών για την απελευθέρωση της αγοράς στο οποίο η τιμολόγηση του άνθρακα είχε σημαντικό ρόλο, με την ένταξη στο ενεργειακό ισοζύγιο άλλων μονάδων - πιο ανταγωνιστικών από τις λιγνιτικές, με την είσοδο των ΑΠΕ, με τη διακύμανση των τιμών των ρύπων και, τέλος, με την οικονομική κρίση που μείωσε τη ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας. Όλα αυτά συνέβαλαν στην κατάρρευση των λιγνιτικών δαπανών της ΔΕΗ, δηλαδή των δαπανών για εκσκαφή προς απόληψη λιγνίτη με σκοπό την καύση αυτού στους λιγνιτικούς σταθμούς της χώρας. Μπορούμε επίσης να διαπιστώσουμε από κοινού ότι η ταχύτητα της απολιγνιτοποίησης ήταν μεγαλύτερη τα τελευταία πέντε χρόνια. Πράγματι αυτό αποτυπώνεται όχι μόνο στα οικονομικά στοιχεία, αλλά και στα στοιχεία της απασχόλησης. Γνωρίζουμε δε όλοι, και σε αυτό μπορούμε να συμφωνήσουμε, ότι οι δαπάνες της ΔΕΗ έχουν ισχυρό πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα στον κύκλο των τοπικών οικονομιών. Ο πολλαπλασιαστής μπορεί και να υπερβαίνει το 3.

Μια ακόμα κοινή διαπίστωση θα μπορούσε να αφορά και στο υφιστάμενο παραγωγικό μοντέλο. Η εξάρτηση από τον λιγνίτη, χωρίς να κρίνω αν είναι καλή ή κακή -πριν από δεκαετίες ήταν πάρα πολύ καλή- επηρέασε το παραγωγικό μοντέλο των περιοχών μετάβασης. Απόδειξη; Δεν υπάρχει ούτε ένας παραγωγικός κλάδος, όπως π.χ. πρωτογενής τομέας ή ο τομέας των υπηρεσιών, ο οποίος να συμμετέχει με ποσοστό διψήφιο στο τοπικό ΑΕΠ.

Τι σημαίνει αυτό; Αυτό σημαίνει ότι το δεδομένο μοντέλο οδήγησε στην εγκατάλειψη λοιπών τομέων και κλάδων, πλην του κλάδου ενέργειας-εξόρυξης, και αυτό δεν έχει να κάνει μόνο με την έλλειψη ιδιωτικών επενδύσεων αλλά και με την έλλειψη υποδομών. Οι τομείς αυτοί θα πρέπει εδώ και τώρα να «στηθούν» ξανά στα πόδια τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο πρωτογενής τομέας στην Κοζάνη, ο οποίος συμμετέχει κατά 8% περίπου στο ΑΕΠ. Είναι αναγκαίο λοιπόν να ενισχύσουμε τον πρωτογενή τομέα. Αυτό καταγράφηκε και ως επιθυμία της τοπικής κοινωνίας σε μια πρόσφατη δημοσκόπηση της διανέωσης. Να τον ενισχύσουμε λοιπόν με κίνητρα, αλλά λείπουν οι υποδομές. Για παράδειγμα ο νομός Κοζάνης έχει τα περισσότερα νερά αλλά και τις λιγότερο αρδευόμενες εκτάσεις στη χώρα. Και αυτό, η έλλειψη υποδομών, ήταν μια ακόμα συνέπεια της εξάρτησης από τον λιγνίτη, όπως έγινε και στους λοιπούς κλάδους οι οποίοι θα πρέπει τώρα να πάρουν μπροστά. Μπορούμε λοιπόν να συμφωνήσουμε στις επιπτώσεις που είχε η εξάρτηση από τον λιγνίτη. Το θέμα δεν είναι να ζυγίσουμε το πότε ήταν περισσότερο ή λιγότερο έντονες.

Πάντως, σας λέω με σιγουριά ότι ο χαρακτηρισμός της απολιγνιτοποίησης ως βίαιης, με αφορμή το χρονοδιάγραμμα που ετέθη στο ΕΣΕΚ, είναι άδικος, με την εξής απλή έννοια. Αν στο ανταγωνιστικό και διασυνδεδεμένο ενεργειακά περιβάλλον στο οποίο ζει η χώρα, αφήναμε το σύστημα να εξελιχθεί από μόνο του, θα βλέπαμε ότι τα χρονοδιαγράμματα της φυσικής απολιγνιτοποίησης και του Εθνικού Σχεδίου Ενέργειας και Κλίματος μπορεί και να ταυτίζονταν.

Δεύτερον, μπορούμε να συμφωνήσουμε ότι η απολιγνιτοποίηση και η δίκαιη μετάβαση αποτελούν ένα συλλογικό εγχείρημα που δεν υλοποιείται χωρίς τις τοπικές κοινωνίες, αλλά ούτε και ερήμην του κράτους. Και, ασφαλώς, δεν μπορεί να υλοποιηθεί χωρίς τη συμμετοχή της ΔΕΗ.

Τρίτον, μπορούμε να συμφωνήσουμε και ως προς τους βασικούς στόχους της δίκαιης μετάβασης, ως προς τα μέσα, ίσως και ως προς τον τρόπο αλλά και σε ποιο χρόνο θα πρέπει να επιτευχθεί.

Ως προς τους στόχους της δίκαιης μετάβασης, δηλαδή την ανάγκη δημιουργίας ενός διαφοροποιημένου, ισορροπημένου, βιώσιμου παραγωγικού μοντέλου όπου όλοι οι τομείς θα δουλέψουν ταυτόχρονα, σίγουρα συμφωνούμε. Αυτό ακριβώς κάνει το Master Plan. Θέτει πέντε αναπτυξιακούς άξονες για τη διαφοροποίηση του παραγωγικού μοντέλου απολύτως συμβατούς με τους πέντε στόχους πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Αλλά και ως προς τα διαθέσιμα μέσα για την επίτευξη της δίκαιης μετάβασης μπορούμε να συμφωνήσουμε. Έχουμε ήδη εξασφαλισμένη χρηματοδότηση από τα διαρθρωτικά ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από το νέο Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης, από εθνικούς πόρους, από το Πράσινο Ταμείο κ.λπ.. Χρειάζονται κι άλλα; Ασφαλώς και χρειάζονται. Όπως χρειάζονται και άλλα εργαλεία, νέα, σύγχρονα, ικανά, να «τρέξουν» με ταχύτερους ρυθμούς σε σχέση με τα υφιστάμενα. Δυστυχώς όμως, το αναπτυξιακό μας σύστημα, όπως έχει διορθωθεί όλα αυτά τα χρόνια είναι αρκετά δυσκίνητο. Αυτό θα πρέπει να το θεραπεύσουμε.

Ως προς τον τρόπο με τον οποίο θα επιτευχθεί ο σχεδιασμός της δίκαιης μετάβασης. Διαφωνεί κανείς ότι προϋπόθεση ενός ορθού σχεδιασμού είναι η ύπαρξη μελετών βάσης όπως π.χ. η αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης, της διάρθρωσης του ενεργειακού και παραγωγικού μοντέλου στις περιοχές μετάβασης, του κοινωνικού ιστού, ή ακόμα, η εκτίμηση των επιπτώσεων, των αναγκαίων αντισταθμιστικών μέτρων κ.λπ.; Χρειάστηκε κάποιο χρονικό διάστημα για να ολοκληρωθούν οι μελέτες αυτές. Καταλαβαίνω ότι ο πολιτικός χρόνος είναι περιορισμένος, αλλά και ο τεχνικός χρόνος είναι απαραίτητος ώστε τα στοιχεία τα οποία θα υποστηρίξουν τον σχεδιασμό να είναι αξιόπιστα. Και τα στοιχεία αυτά είναι πλέον δημόσια, αναρτήθηκαν στην ιστοσελίδα του Σχεδίου Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης και είναι διαθέσιμα σε όλους. Θα ήταν μάλιστα χρήσιμο να υπάρξουν τοποθετήσεις επί των στοιχείων αυτών. Έχουμε λοιπόν μια κοινή βάση αναφοράς με αυτές τις μελέτες καθώς και με τη μελέτη της Παγκόσμιας Τράπεζας που χρηματοδότησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Μπορούμε λοιπόν να συζητήσουμε για το πώς θα επιδιώξουμε τη δίκαιη μετάβαση πάνω σε μια κοινά αποδεκτή βάση.

Ας δούμε τώρα τα υπόλοιπα ζητήματα που τέθηκαν κατά τη σημερινή συζήτηση.

Ως προς τη διαβούλευση του Σχεδίου Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης. Εκτός από την Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου η οποία προσδιορίζει το περιεχόμενο του Master Plan και τον τρόπο με τον οποίον θα εκπονηθεί, δεν υπάρχει στην ελληνική έννομη τάξη κάποια διάταξη που να ορίζει την διαδικασία. Εκτιμώ όμως, ότι η διαβούλευση αυτή έγινε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, οργανωμένο και θεσμικό. Κατ' αρχάς, σε επίπεδο Συντονιστικής Επιτροπής, με τη συμμετοχή των Περιφερειαρχών Δυτικής Μακεδονίας και Πελοποννήσου που είναι μέλη της Επιτροπής. Αλλά και με άλλους σοβαρούς μηχανισμούς που δημιουργήσαμε προκειμένου να τοποθετηθούν εκπρόσωποι τόσο από τον ιδιωτικό, όσο και από το Δημόσιο τομέα. Περιγράφονται όλα στο επικαιροποιημένο κείμενο του Master Plan.

Εν όψει και της επερχόμενης θεσμικής διαβούλευσης για την κατάρτιση των Εδαφικών Σχεδίων και του Επιχειρησιακού Προγράμματος Δίκαιης Μετάβασης 2021-2027, παρακαλώ θερμά να μας υποδείξετε που ακριβώς κάναμε λάθος ως προς τη διαδικασία διαβούλευσης που ακολουθήσαμε για την κατάρτιση του Master Plan.

Ακούστηκε ότι το Σχέδιο το ενέκρινε η κυβερνητική επιτροπή πριν να το εγκρίνουν οι Περιφέρειες. Εδώ θέλω να είμαι σαφής. Όπως ανέφερα στις παρεμβάσεις μου, το Master Plan δεν είναι οι δέκα εντολές του Μωυσή. Μάλιστα υπήρξε και ένα σατυρικό μοντάζ που μου άρεσε πολύ - το χιούμορ χρειάζεται όταν δουλεύεις τόσο σκληρά σε αυτό το αντικείμενο. Είπα λοιπόν ότι πρόκειται για ένα δυναμικό κείμενο ακριβώς γιατί είναι δυναμικό το ίδιο το εγχείρημα και ότι το κείμενο αυτό θα πρέπει να εξελίσσεται και να προσαρμόζεται στις απαιτήσεις του κύριου χρηματοδότη που είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτές οι απαιτήσεις, εξ όσων γνωρίζετε και γνωρίζω, δεν έχουν ολοκληρωθεί κανονιστικά. Ακόμα η συζήτηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκεται σε εξέλιξη. Δεν είναι λοιπόν άδικο να κρίνεται κάτι ως τελικό ενώ δεν είναι; Δεν είναι επίσης πρόωρο να διερωτάται κανείς γιατί δεν έχουν ετοιμαστεί ακόμα τα εδαφικά σχέδια, γιατί δεν έχει παρουσιαστεί το σύστημα διακυβέρνησης ή γιατί δεν έχουν εγκριθεί τα νέα επενδυτικά κίνητρα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή όταν το κανονιστικό πλαίσιο είναι σε εκκρεμότητα και όταν κανένα κράτος-μέλος δεν έχει ολοκληρώσει τους σχεδιασμούς του αναφορικά με τα ζητήματα αυτά;

Ως προς τα κίνητρα. Όπως γνωρίζετε λειτουργούμε υπό τον ισχύοντα χάρτη περιφερειακών ενισχύσεων για τις λεγόμενες περιφερειακές ενισχύσεις που εδράζονται στο άρθρο 107 παράγραφος 3 σημείο (α) της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ισχύς του χάρτη -ο οποίος εφαρμόζεται σε επίπεδο Περιφέρειας- παρατάθηκε κατά ένα χρόνο, δηλαδή έως τέλος του 2021, σε σχέση με το ΕΣΠΑ που ολοκληρώνεται στο τέλος του 2020.

Αρκούν τα όρια ενισχύσεων του χάρτη αυτού; Όχι. Επιπλέον, αποτυπώνουν και μια αδικία που επί χρόνια επισημαίνεται. Ότι δηλαδή, ακριβώς λόγω της λιγνιτικής δραστηριότητας και του υψηλού ΑΕΠ, ολόκληρη η περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας καθελώθηκε σε χαμηλά ποσοστά ενίσχυσης 25%, 35% 45% ανάλογα με το μέγεθος της επιχείρησης. Και ναί μεν η Κοζάνη και η Φλώρινα ωφελήθηκαν από τη δραστηριότητα αυτήν, σε όρους απασχόλησης και εισοδήματος, όμως η Καστοριά και τα Γρεβενά που δεν ωφελήθηκαν υπέστησαν επιπλέον και βλάβη σε όρους έντασης ενισχύσεων.

Ολοκληρώθηκε η διαπραγμάτευση σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης των 27 για το νέο χάρτη περιφερειακών ενισχύσεων που θα ισχύσει από την 1^η Ιανουαρίου του 2020 και θα διορθώνει την αδικία αυτή; Όχι. Η διαπραγμάτευση είναι σε εξέλιξη. Όμως η δουλειά που έχουμε κάνει μέχρι τώρα, έδωσε την ευκαιρία να αναπτυχθούν ισχυρότερα επιχειρήματα. Και όλα δείχνουν ότι η ένταση ενίσχυσης θα ανέβει πάνω και από τις προτάσεις που έχει κάνει η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ξεπερνώντας το 60% για τις μικρές επιχειρήσεις, σε επίπεδο περιφέρειας. Όμως το πώς ακριβώς θα ασκήσει περιφερειακή πολιτική το κράτος, κάτω από τα όρια αυτά, είναι δικό του θέμα. Αφού, λοιπόν, εγκριθούν τα νέα όρια, η κυβέρνηση, τη στιγμή εκείνη, θα αποφασίσει τον τρόπο με τον οποίο θα τα εφαρμόσει ενδοπεριφερειακά. Υπάρχει μοντέλο. Στο παρελθόν, με τον επενδυτικό νόμο 3299/2004, ασκήθηκε πραγματική περιφερειακή πολιτική, λαμβάνοντας υπόψη παραμέτρους όπως η διασυνοριακότητα, η ορεινότητα κ.λπ.

Τι προσπαθούμε να κάνουμε τώρα ως Συντονιστική Επιτροπή; Για κάποιες επενδύσεις που είναι απολύτως αναγκαίες και επιλέξιμες για το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης προσπαθούμε να «τρυπήσουμε την οροφή» του χάρτη, του υφισταμένου, έως το 2021, και του επόμενου, έως το 2027, ζητώντας ακόμη μεγαλύτερη ένταση ενίσχυσης.

Ακούστηκε ότι οι προτάσεις μας θα οδηγήσουν σε σκανδαλώδεις ενισχύσεις. Να διευκρινίσω ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά αφορούν σε ενίσχυση μέχρι ενός συγκεκριμένου ορίου επί του συνολικού κόστους μιας επένδυσης, προκειμένου να καλύπτουν το χρηματοδοτικό της κενό. Με δυο λόγια, αν μια επένδυση κοστίζει 100 εκατομμύρια, το ποσοστό δεν θα εφαρμόζεται στα 100 εκατομμύρια, αλλά στο ποσό που θα προσδιορίζεται από το επιχειρηματικό σχέδιο ως χρηματοδοτικό κενό, λαμβάνοντας, βεβαίως, υπόψη και τον βαθμό απόδοσης που θα έχει η επένδυση εφόσον της χορηγηθεί η επιδότηση.

Ως προς το θέμα των πρακτικών της 8ης Συντονιστικής Επιτροπής. Τα πρακτικά αυτά δεν αναρτήθηκαν στην ιστοσελίδα γιατί δεν κρατήθηκαν πρακτικά. Στην 8^η Συντονιστική Επιτροπή έγινε μόνον παρουσίαση του προσχεδίου του Master Plan. Αλλά και τις εισηγήσεις μου, με πολλή χαρά να τις ανεβάζουμε και αυτές στο διαδίκτυο. Όπως γνωρίζουν τα μέλη της Συντονιστικής, τις εισηγήσεις αυτές τις διαβιβάζω πριν από τις συνεδριάσεις προκειμένου να τεκμηριώνω τις προτάσεις που υποβάλλω με σκοπό τη λήψη αποφάσεων. Στη συγκεκριμένη 8^η Συντονιστική δεν υπήρξε καμία τέτοια πρόταση. Γι' αυτό και δεν κρατήθηκαν και πρακτικά.

Ως προς το αν εισακούστηκαν ή όχι οι προτάσεις της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας. Πράγματι, η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας έκανε σημαντικές προτάσεις, ορισμένες από τις οποίες είχαν ήδη ενταχθεί στο προσχέδιο του master plan. Αν έχετε χρόνο και διάθεση, μπορώ να σας υποδείξω τα σημεία στο κείμενο που λάβατε. Συνοπτικά, ενσωματώθηκαν όλες εκτός από την πρόταση για παράταση του χρονοδιαγράμματος της απολιγνιτοποίησης το οποίο απορρέει από το Εθνικό Σχέδιο Ενέργειας και Κλίματος, εκτός από την πρόταση καταβολής του 15% των κερδών των επενδύσεων ΑΠΕ ως αντιστάθμισμα και εκτός από το θέμα της μονάδας Πτολεμαΐδα 5. Όπως καταλαβαίνετε, θέματα ενεργειακής και οικονομικής πολιτικής που ήδη ρυθμίζονται νομοθετικά δεν μπορεί και δεν γίνεται να ανατρέπονται σε ένα στρατηγικό σχέδιο.

Μια σημαντική πρόταση αφορούσε στις εξωηλεκτρικές χρήσεις του λιγνίτη. Δεν αναφέρεται μεν στο κείμενο, πλην, όμως, να σημειώσω ότι έχουν γίνει σχετικές μελέτες και από την Επιτροπή Ενέργειας

της Ακαδημίας Αθηνών και από το ΕΑΓΜΕ οι οποίες θα ληφθούν υπόψη κατά την εξειδίκευση του Προγράμματος Δίκαιης Μετάβασης.

Ως προς τις επενδύσεις. Να διευκρινίσω ότι οι επενδύσεις που εμφανίστηκαν ως εμβληματικές, είναι αποτέλεσμα μιας στιγμιαίας φωτογραφικής αποτύπωσης. Κι όταν λέω «στιγμιαίας», εννοώ το διάστημα που μεσολάβησε από την ανακοίνωση του χρονοδιαγράμματος του Εθνικού Σχεδίου Ενέργειας και Κλίματος μέχρι και την περίοδο κατάρτισης του προσχεδίου Master Plan. Κατά το διάστημα αυτό, υπήρξε συγκεκριμένο και σημαντικό επενδυτικό ενδιαφέρον. Μάλιστα, με αφορμή τον στρατηγικό μας σχεδιασμό, η Δυτική Μακεδονία και η Μεγαλόπολη βρέθηκαν στο επίκεντρο --επιτρέψτε μου να πω-- όχι μόνον του εγχώριου, αλλά και του διεθνούς επενδυτικού ενδιαφέροντος. Όλοι γνωρίζουν ότι δεν πρόκειται να παραμείνουμε εκεί. Έρχονται επιχειρησιακά προγράμματα, έρχονται εδαφικά σχέδια, έρχονται προσκλήσεις, έρχονται εξειδικεύσεις και μαζί τους έρχονται και νέες επενδύσεις, ιδιωτικές και δημόσιες.

Άρα, λοιπόν, δεν μπορούσε ποτέ ένα στρατηγικό σχέδιο να αποτελεί έναν ανοιχτό κατάλογο έργων, διαφορετικά θα επρόκειτο για τομεακό ή περιφερειακό πρόγραμμα. Υπό αυτή την έννοια, η όποια αναφορά στο κείμενο του ΣΔΑΜ σε ορισμένες δράσεις είναι καθαρά ενδεικτική. Ίσως να έπρεπε και να απουσιάζει. Κατανοώ βεβαίως ότι ορισμένοι δεν είδαν στο κείμενο τη φωτογραφία του έργου τους -- και δεν εννοώ ιδιωτικούς, αλλά δημόσιους φορείς, όπως η Τοπική Αυτοδιοίκηση. Το να λείπει όμως το έργο οδικής σύνδεσης μιας περιοχής με μια άλλη δεν είναι λάθος. Το επίπεδο του στρατηγικού σχεδιασμού δεν είναι το κατάλληλο για να παραθέτεις ονοματισμένα έργα.

Ως προς τις αποκαταστάσεις των εδαφών: «Γιατί να δίνουμε στη ΔΕΗ 300 εκατομμύρια ευρώ από το Ταμείο Ανάκαμψης, ενώ είναι υποχρέωσή της η αποκατάσταση» διερωτήθηκε αξιότιμος βουλευτής. Πολύ απλά, αυτό που είπε ο κ. βουλευτής εδράζεται στην Αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει». Καταρχάς, η επιτομή της δίκαιης μετάβασης είναι η αποκατάσταση των εδαφών. Κατά δεύτερον, το 30% των πόρων του Πολυετούς Δημοσιονομικού Προγραμματισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δηλαδή του νέου της προϋπολογισμού για την περίοδο 2021-27 καθώς και του Μηχανισμού EU Next Generation, προορίζεται για επενδύσεις στον τομέα της πράσινης ανάπτυξης στις οποίες εντάσσονται ως απόλυτα επιλέξιμες και οι αποκαταστάσεις των εδαφών. Δεν είναι όμως αυτή η σωστή απάντηση. Η ΔΕΗ ασφαλώς και είναι υποχρεωμένη να αποκαθιστά τα εδάφη. Με βάση εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους και συγκεκριμένες χρήσεις. Όμως την περίοδο αυτή, με βάση το Master Plan, αλλάζουν οι χρήσεις γης. Θα αλλάξουν λοιπόν και οι όροι. Άρα, δεν είναι βέβαιο, είναι σχεδόν απίθανο, να συμπίπτουν κοστολογικά.

Σε σχέση με το όχημα, ειδικού σκοπού για τα εδάφη που θα αποδεσμεύσει η ΔΕΗ. Οι σχετικές συζητήσεις βρίσκονται σε εξέλιξη και έχουν τεράστιες νομικές και οικονομικές --όχι πολιτικές-- πτυχές. Απαιτείται χρόνος για να γίνει σωστά η διαδικασία.

Για τη νέα εταιρεία «Μετάβαση Α.Ε.». Πράγματι, μετά από πρότασή μας, ελήφθη απόφαση από το Διοικητικό Συμβούλιο της «Εγνατία Οδός Α.Ε.» να δημιουργηθεί μια θυγατρική εταιρεία, η οποία θα λειτουργεί επιτόπου και θα έχει ως αποκλειστικό σκοπό την υποστήριξη των φορέων και την εκτέλεση δημοσίων έργων που είναι αναγκαία για την υλοποίηση της Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης. Θεωρώ πως είναι μία καλή πρωτοβουλία. Ως χώρα, θα πρέπει να βασιζόμαστε στους φορείς που έχουμε και να τους βελτιώνουμε. Δεν χρειάζεται να ανακαλύπτουμε πάλι τον τροχό. Ελπίζω να προχωρήσουμε γρήγορα στο θέμα αυτό.

Ως προς το ΚΕΦΙΑΠ, το Κέντρο Φυσικής Ιατρικής και Αποκατάστασης. Ειπώθηκε πως θα πρέπει να γίνει με δημόσιο χρήμα. Κοιτάξτε, αν θέλουμε να πολλαπλασιάσουμε την αξία της χρηματοδότησης που θα έρθει κυρίως από την Ευρωπαϊκή Ένωση, θα πρέπει να ενεργοποιήσουμε και άλλους μηχανισμούς όπως τα ΣΔΙΤ, θέμα το οποίο έχει, αν μου επιτρέπετε, και ιδεολογική πτυχή. Η συζήτηση μπορεί και θα πρέπει να γίνει κάποια άλλη στιγμή, όχι τώρα. Η παροχή υπηρεσιών υγείας είναι υποχρέωση του Κράτους. Η παραγωγή τους όμως μπορεί και να μην είναι, σε όλες τις περιπτώσεις. Πάντως, αν το έργο μπορεί να γίνει με σύμπραξη δημόσιου ιδιωτικού τομέα, ας το εξετάσουμε, ας μη στερήσουμε το πρόγραμμα από πόρους που θα μπορούσαν να χρηματοδοτήσουν άλλα δημόσια έργα. Να το εξετάσουμε, αυτό λέμε.

Ως προς τα εδαφικά σχέδια. Οι κανονισμοί εξηγούν με ποιον τρόπο θα πρέπει τα επηρεαζόμενα εδάφη να αποτυπώνονται σε εδαφικά σχέδια, ποια είναι τα εδάφη αυτά και πως τεκμηριώνεται ότι επηρεάζονται από τη μετάβαση περισσότερο σε σχέση με άλλα. Θα τα συζητήσουμε όλα στη

Συντονιστική Επιτροπή στην οποία μετέχουν οι Περιφέρειες, λαμβάνοντας υπόψη το κανονιστικό πλαίσιο και τις προϋποθέσεις που τίθενται από αυτό. Δεν υπήρξε λοιπόν κάποιο λάθος ή σκοπιμότητα ή κάτι άλλο που απέκλεισε περιοχές από το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης. Θα μου πείτε ότι πρέπει να βρεθούν αντισταθμιστικά για τις περιοχές αυτές. Ασφαλώς. Και είμαστε εδώ για να ακούσουμε τις Περιφέρειες και, ως Συντονιστική Επιτροπή, να εισηγηθούμε και στην Κυβέρνηση. Να ακούσουμε όμως πρώτα τις Περιφέρειες. Ποιες είναι οι συγκεκριμένες προτάσεις τους.

Πάντως, τα πρώτα ουσιαστικά βήματα έγιναν ήδη. Για παράδειγμα, τα 107 εκατομμύρια ευρώ που θα χορηγηθούν μέσω του ΟΑΕΔ για τη στήριξη της απασχόλησης, θα αφορούν και σε νομούς εκτός Ζωνών Απολιγνιτοποίησης, που συμπίπτουν με τις Περιφερειακές Ενότητες Κοζάνης και Φλώρινας. Αντίστοιχα, έχουμε λειτουργήσει και κατά την εξειδίκευση των προγραμμάτων του Πράσινου Ταμείου. Ο κύριος Φάμελλος γνωρίζει πολύ καλά, γιατί ήταν ο συντάκτης της υπουργικής απόφασης του 2018 που, λίγο έως πολύ, προδιέγραφε το περιεχόμενο των προγραμμάτων αυτών, όπως π.χ. το πρόγραμμα για τις ενεργειακές κοινότητες. Εμείς όμως κάναμε την εξειδίκευση σε επτά συγκεκριμένα προγράμματα. Και κατά την εξειδίκευση αυτή, επεκτείναμε τα προγράμματα για την αειφόρο ενέργεια και το κλίμα και για την κυκλική οικονομία και στους μη λιγνιτικούς Δήμους. Στο σημείο αυτό να ανοίξω μια παρένθεση και να ζητήσω να σκεφτούμε τον νομοθέτη που θέσπισε τους δικαιούχους του λιγνιτικού πόρου. Τι είχε στο μυαλό του; Το θέμα το θέτω προς ευρύτερη συζήτηση.

Και μιας που αναφέρθηκα στις ενεργειακές κοινότητες, ως ενός από τα επτά προγράμματα του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης, να σημειώσω τα εξής. Τι διαπιστώθηκε; Διαπιστώθηκαν ζητήματα συμβατότητας με το ευρωπαϊκό δίκαιο ιδίως ως προς την εντοπιότητα σε σχέση και με την προτεραιότητα πρόσβασης στο σύστημα καθώς και η έλλειψη ενός οδηγού για το πώς συγκροτείται και λειτουργεί μία ενεργειακή κοινότητα. Ακριβώς αυτό έρχεται να θεραπεύσει το πρόγραμμα του Πράσινου Ταμείου. Θα εκπονηθεί ένας σαφής οδηγός με τα αναγκαία βήματα και τις προϋποθέσεις που είναι ασφαλώς πολύ περισσότερες από μια απλή επίσκεψη σε συμβολαιογράφο για την ίδρυση ενεργειακής κοινότητας. Όλα θα πρέπει να γίνουν σωστά και αυτό απαιτεί χρόνο. Το καταλαβαίνω. Είναι όμως αναγκαίο, γιατί, να ξέρετε, αν γίνει κάτι λάθος, ο χρόνος που θα απαιτηθεί για να διορθωθεί, είναι πολλαπλάσιος από αυτόν που απαιτείται για να γίνει σωστά.

Ως προς την χρηματοδότηση του νέου Επιχειρησιακού Προγράμματος Δίκαιης Μετάβασης στην οποία αναφέρθηκε ο κ. Φάμελλος, ας κάνουμε τώρα τον λογαριασμό, αν και τα ποσά αποτυπώνονται όλα στο σχέδιο που έχετε λάβει μέχρι λεπτού του ευρώ.

Έχουμε λοιπόν 281 εκατομμύρια από το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης. Τα αρχικό ποσό ήταν 294 εκατομμύρια, αλλά η διαφορά παρακρατείται υπέρ του πυλώνα 2 του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης, που είναι το Invest EU, το γνωστό πλάνο Γιούνκερ. Έρχονται επίσης 462 εκατομμύρια ευρώ από το ΕΣΠΑ 2021-2027 με ένα συντελεστή μόχλευσης 1,64% και «κλειδώνουν» στο Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης, δηλαδή στο νέο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα. Σύνολο 743 εκατομμύρια ευρώ. Με βάση τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Ιουλίου του 2020 προστίθενται και άλλα τουλάχιστον 430 εκατομμύρια ευρώ που έρχονται κατευθείαν από το Ταμείο Ανάκαμψης και «κλειδώνουν» και αυτά μέσα στο Πρόγραμμα. Σύνολο 1,173, δις ευρώ. Αυτά είναι τα χρήματα της Ε.Ε.. Όπως γνωρίζετε πολύ καλά, σε κάθε Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, εκτός από την συνδρομή της Ε.Ε. υπάρχει και η εθνική συμμετοχή. Μέχρι στιγμής -γιατί δεν έχουν καταρτιστεί ακόμα οι τελικοί χρηματοδοτικοί πίνακες αφού δεν έχει υποβληθεί επίσημα ΕΣΠΑ από κανένα κράτος-μέλος- η συμμετοχή αυτή με μια σχέση 70-30% υπολογίζεται σε 503 εκατομμύρια ευρώ. Σύνολο περίπου 1,7 δις ευρώ, δημόσιο, ευρωπαϊκό και εθνικό, χρήμα, «κλειδωμένο» μέσα σε ένα Επιχειρησιακό Πρόγραμμα στο οποίο θα ενταχθούν τρία Εδαφικά Σχέδια, ένα για την Κοζάνη και τη Φλώρινα, ένα για τη Μεγαλόπολη και ένα για τα νησιά.

Πάνω σε αυτό το ποσό έρχονται και προστίθενται άλλα 300 εκατομμύρια ευρώ που αποφασίστηκε να χορηγηθούν από το Ταμείο Ανάκαμψης για τις αποκαταστάσεις των εδαφών. Το ποσό αυτό, χωρίς εθνική συμμετοχή, ανεβάζει τον λογαριασμό της δημόσιας χρηματοδότησης για τη δίκαιη αναπτυξιακή μετάβαση στα 1,976 δις ευρώ. Αυτή είναι η πραγματικότητα. Είναι λίγα; είναι πολλά; Θα μου επιτραπεί να πω ότι ποτέ μα ποτέ σε αυτή τη χώρα δεν μας έλειψαν οι δημόσιοι πόροι για την ανάπτυξη. Απεδείχθη όμως, ότι οι πόροι αυτοί ήταν πάντα περισσότεροι από την ικανότητά μας να τους απορροφήσουμε ή καλύτερα να τους αξιοποιήσουμε. Και εδώ ακριβώς μπαίνει και το μεγάλο στοιχείο που θα πρέπει να κερδίσουμε οπωσδήποτε ως προς τον Μηχανισμό Δίκαιης Μετάβασης.

Κύριε Πρόεδρε, για τα νησιά ούτε να καθησυχάσω θέλω, ούτε να διασκεδάσω τους φόβους ορισμένων. Στο επικαιροποιημένο Master Plan το οποίο λάβατε χθες, φαίνεται ξεκάθαρα ότι η συγχρηματοδότηση για το εδαφικό σχέδιο των νησιών θα κυμανθεί σε ένα μικρό ποσοστό των πόρων του ταμείου δίκαιης μετάβασης και αυτό είναι απολύτως λογικό καθώς οι κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις της εξάρτησης των νήσων από τον άνθρακα δεν συγκρίνονται με τις αντίστοιχες στις λιγνιτικές περιοχές. Επίσης, η σταδιακή διασύνδεση των νησιών με το ηπειρωτικό σύστημα ανοίγει τον ηλεκτρικό χώρο απελευθερώνοντας επενδύσεις ΑΠΕ. Τι θα περιέχουν λοιπόν τα εδαφικά σχέδια των νησιών; Εμείς θα προτείνουμε, τα λίγα χρήματα του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης να μοχλεύσουν επιπλέον πόρους από το ΕΣΠΑ που θα επιτρέψουν να σχεδιάσουμε και να υλοποιήσουμε ένα ωραίο πρόγραμμα για το πρασίνισμα των νησιών, μικρών και μεγάλων. Είναι σημαντικό για τα νησιά μας και θα πρέπει να γίνει. Μάλιστα, επιφυλάσσουμε ρόλο και στο Συμβούλιο Νησιωτικής Πολιτικής και στο Υπουργείο Ναυτιλίας και, κυρίως, στις Περιφέρειες.

Ως προς το σύστημα διακυβέρνησης. Και αυτό το ζήτημα είναι αναπόσπαστο μέρος της συζήτησης για το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης. Για το ποιοι ακριβώς εταίροι δύναται να εμπλακούν με βάση τους κανονισμούς, ήδη έχουμε λάβει γραπτώς από την περιφέρεια Πελοποννήσου την πρότασή της -ζητήσαμε να μας υποδείξουν με βάση τις κανονιστικές προδιαγραφές, ποιους θεωρούν ως καταλληλότερους προκειμένου να συμμετέχουν στο νέο σύστημα. Αναμένουμε και από τη Δυτική Μακεδονία το ίδιο. Μόνον τότε θα ξεκινήσει η προσπάθεια, οργανωμένης, με βάση τους κανονισμούς, διαβούλευσης. Θα συμφωνήσετε επίσης μαζί μου ότι για να ξεκινήσει η διαδικασία αυτή θα πρέπει πρώτα να πάρουν Ευρωπαϊκό ΦΕΚ οι Κανονισμοί. Πρέπει το θέμα αυτό να κλείσει. Αισιοδοξώ ότι θα κλείσει.

Ως προς τις επενδύσεις. Είπε ο κ. Φάμελλος ότι ο κατάλογος καταρτίστηκε τηλεφωνικά. Να διευκρινίσω τα εξής. Ακολουθήσαμε μια πολύ καινοτόμο διαδικασία. Δημιουργήσαμε μια Τεχνική Επιτροπή η οποία προχώρησε σε δημόσια πρόσκληση υποβολής επενδυτικών προτάσεων και σχεδίων ήδη από το μήνα Ιούλιο του 2020, χωρίς δεσμευτικό χαρακτήρα και χρονοδιάγραμμα. Η συγκεκριμένη Επιτροπή θέσπισε ορισμένα κριτήρια προ-αξιολόγησης τα οποία έχουν δημοσιοποιηθεί στην ιστοσελίδα της Συντονιστικής Επιτροπής και στις σχετικές προσκλήσεις, στα ελληνικά και στα αγγλικά. Τα επενδυτικά σχέδια που υποβάλλονται, αξιολογούνται με βάση τα κριτήρια αυτά.

Η καινοτόμος αυτή πρωτοβουλία είχε δύο θετικά αποτελέσματα. Πρώτον, μας έδωσε χρήσιμη πληροφόρηση την οποία και αξιοποιήσαμε για την κατάρτιση του πλέγματος κινήτρων και, δεύτερον, βοήθησε και τους ίδιους τους υποψήφιους επενδυτές να προσεγγίσουν τις επιλεξιμότητες του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης προκειμένου να προετοιμάσουν κατάλληλα τις επενδυτικές τους προτάσεις, ώστε όταν τα Προγράμματα ενεργοποιηθούν, όταν δηλαδή «ανοίξουν» και εκδώσουν τις σχετικές προσκλήσεις, οι προτάσεις που θα υποβάλλονται να είναι σωστές. Αυτό δεν έχει ξαναγίνει. Θα μου πείτε, έχει νόημα μια πρόσκληση χωρίς χρηματοδότηση; Ναι. Όπως σας εξήγησα, η διαδικασία αυτή έχει την αξία της και τη σημασία της.

Επίσης, πάντα στο ίδιο θέμα των επενδύσεων, πραγματοποιήσαμε με πολύ μεγάλη επιτυχία ένα διαδικτυακό φόρουμ σε συνεργασία με την Enterprise Greece, το παλιό ΕΛΚΕ, στο οποίο συμμετείχαν οι επιχειρήσεις της Δυτικής Μακεδονίας και της Μεγαλόπολης που δείχνουν ενδιαφέρον και ενδέχεται να επενδύσουν κατά τη διαδικασία μετάβασης. Με αφορμή το φόρουμ αυτό κατά τη διάρκεια του οποίου συζητήθηκαν τα πάντα, επενδυτικά σχέδια, κίνητρα, εφαρμογή κ.λπ., συμφωνήθηκε με το Enterprise Greece και ήδη δημιουργήθηκε εντός του φορέα αυτού, μία ομάδα κρούσης -θα δούμε τη μετεξέλιξή της- η οποία θα αποτελεί σημείο υποδοχής και υποστήριξης των επενδυτών που ενδιαφέρονται να επενδύσουν στη Δυτική Μακεδονία και στη Μεγαλόπολη. Είναι σημαντικό.

Νομίζω ότι τα έχω καλύψει όλα. Θα ήθελα βεβαίως να μιλήσω περισσότερο για την πράσινη ανάπτυξη ιδίως σε σχέση με το νέο ενεργειακό μείγμα της χώρας, αλλά δεν υπάρχει χρόνος. Πράσινη ανάπτυξη είναι όπως γνωρίζετε και η εξοικονόμηση ενέργειας. Αν προσέξετε την κατανομή του «ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΩ», θα διαπιστώσετε ότι το ποσό που έχει δεσμευτεί για την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας είναι ήδη υπερδιπλάσιο, υπερτριπλάσιο ίσως, σε σχέση με άλλες Περιφέρειες, λαμβάνοντας υπόψη και τα πληθυσμιακά δεδομένα. Θα διαπιστώσετε επίσης ότι δεν πρόκειται μόνον για χρήματα του ΠΕΠ αλλά και άλλων προγραμμάτων και πηγών χρηματοδότησης.

Ολοκληρώνω με τον τουρισμό. Ο τουρισμός είναι πράγματι ένας ισχυρός πυλώνας του Σχεδίου Δίκαιης Μετάβασης. Θα μου επιτραπεί όμως μια προσωπική κρίση. Η ανάπτυξη στον τομέα του

τουρισμού δεν έχει πάντα θετικό πρόσημο. Τι θέλω να πω με αυτό; Υπάρχουν έργα τα οποία δεν είναι βιώσιμα που, όμως, δημιουργούν γύρω από αυτά ένα οικοσύστημα βιώσιμων επενδύσεων. Στο μυαλό μου έχω το «Βαγονέτο», ένα έργο που κατέστησε επισκέψιμα κάποια παλαιά εγκαταλειμμένα μεταλλεία στην περιοχή της Φθιώτιδας. Το έργο αυτό μπορεί να μην είχε τα αναγκαία έσοδα προκειμένου να θεωρείται βιώσιμο, όμως η περιοχή κυριολεκτικά αναστήθηκε με τη λειτουργία του. Τέτοιου είδους καινοτόμες δράσεις μπορούμε να τις κάνουμε. Ας τις δούμε με μεγάλη προσοχή. Το σύστημα οινικού τουρισμού στα πρότυπα της Βόρειας Ιταλίας είναι προς τη σωστή κατεύθυνση. Επιπλέον, στη Δυτική Μακεδονία υπάρχει πλούσιο πολιτιστικό κτηριακό απόθεμα, το οποίο μπορεί να ενταχθεί στο νέο τουριστικό προϊόν. Όλα αυτά τα εντάσσουμε σε έναν σχεδιασμό, ο οποίος, εκτός από το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης, θα βασιστεί ασφαλώς και στα λοιπά Προγράμματα του ΕΣΠΑ.

Σας ευχαριστώ πολύ και ζητώ συγγνώμη που ήμουν τόσο αναλυτικός, αλλά τα θέματα που τέθηκαν ήταν πολλά. Το γραφείο μου είναι πάντα ανοιχτό σε όλους, στη Συμπολίτευση, στην Αντιπολίτευση, για οποιαδήποτε συζήτηση και εμπάθουση πάνω στα θέματα αυτά.